

Граховачка пobjеда

— на Спасово 1. маја 1858. —

Цетиње, 2. маја

Вјечна и света искра на жртвенику божанстава рата Марса и Белоне на дан најславније црногорске побједи над вјечним непријатељима Азијатима свакогодно сјај обнавља и мирисни тамјан и свештена луча пази се на гробовима погинулих витезова славodobитног Граховца.

На побједоносном Грахов-Лазу чврст коријен дубоко је ухватило божанско дрво слободe, које је своје величанствене гране и сјенку раширило по крвљу обливеном стијењу домовине наше, па и далеко преко граница њених.

Крви испла том је стабљу снага
А снага плода слава и Слобода.

Са грача тог божанственог стабла, ког окитише крвљу стечени трофеји побједи, рајске душе витезова — њихове блажене сјенке захорише слаткопојну и величанствену химну Слободе, побједи и славе Црногорије, и тај се звук рашири по читавом свемиру, огласивши јој велико, побједоносно начело и обезбиједи међународни живот.

Спасово је двојаки празник — двострука слава наша. Тог се дана прије много стољећа Спас-Богочовјек узнесе с Јелеона на златним облацима к небу у вјечитој слави својој, а истог се дана првог маја 1858. узнесоше са знаменитог Граховца рајске сјенке погинулих бораца, и одлетјеше као на крилима херувима на густим праменовима дима и бојне магле у рајске висине, праћене стравичном, бојном музиком — јекот топовском и пушчаном — тих величанствених звона смртне хармоније и мелодије на гордим кубетима златног храма Слободе.

Погинули хероји тада опише се најслађим, душевним пићем, огњеним пићем јунаштва, које као силним ароматом внектира и амбросије наркотише духове, те их диже, летећи у смрт као у живот; свечаним летом ступише у сјен величанственог, свесрпског Пантеона међу славним, неумрлим сјенима Обилића, и на олтар тог Светилишта принијеше пехар пуан драгоцјене крви своје, да се као љубимци Марса и одојчад Белонина одмарају и вјекују с њима.

Црногорски Геније тог се славodobитног празника огрну свечаном порфиром славе трепетног блијеска, а окруни горду главу неувелим лавором равним славном, мученичком нимбусу, попрсканим крвљу заточника „мријет“ навикнутих; као ореола славе који ће блистати вјековјечним сјајем и мирисати божанским миомиром кроз далеке еоне и вјекове будућности.

Црногорски Геније у лицу тадашњег муњевитог Књаза узвиси се тога срећног дана са страшног Калварија — славом овјенчаног Гра-

ховца, и сједе са признатим владарским скинтром на трон подигнут на мрамору и костима, одакле са величанственим геслом народности заблиста пред цијелим, просвијећеним свијетом, који му одаде достојно признање.

На данашњи свијетли и торжествени празник побједи и новостечене славе мирисни ливан кади нијеме хумке; у божанственим храмовима побожни духовници врше свечане напихиде, а паљенице — вопитнице ужичу гомиле поклоника блаженим сјенима погубалаца, који се на дан данашњи преобразише и узнесоше у едемске станове.

Слава вама, бесмртни хероји Граховца! Из ваше крви никло је и замирисало оно лавор-цивијеће, које ће божанственим миомиром кадити и напјати далеке пасове покољења; никло је и развило се оно чудесно дрво, које ће листати лишћем златобојним; које ће цвијетати кроз милијарде вјекова и ширити своју дивотну, чаробну сјенку над позлаћеним и крвљу обливеним стијењем Црногорије, по којему ће ваше блажене душе као рајске птице летјети и ангелогласним пјевањем извијати величанствену химну Слободе — ту пјесму над пјесмама, као што ће се вама, о бесмртници, пјевати вјековјечна пјесма славе и спомена.

Слава и теби, знаменити Граховче! Кроз твоје цвијетне пољане, орошене животном, пурпурном росом, кроз твоје мирисне и хладовите дубраве свакогодно кроз будућа времена виће се и хорити заносна и весела кола и пјевање, кола како садашњијех тако и будућијех пасова, док на небу јарко сунце грије а у грудима српско срце бије.

Насред лаза крвава оаза
Вјечно стоји и потомства поји
Светом капљом у кристалној боји.
Светом водом, духом и Слободом.

Слава теби, славodobитни Граховче — светињо наша! Под тајанственом сјенком божанског стабла, окићеног стеченим, ратним трофејима твога Великог Војводе, стабла, које се развило из твог земљишта, ухватила је први пут заједнички с Црногоријом и заиграла коло горда Европа и рашири њедра тадашњем муњевитом владару и Његовом вјечно слободном, непобједимом народу, објавивши Му признање равенства као народу и држави у колу осталих држава и нација.

Славом окруњени Граховче! Твоја знаменита побједи пукла је као гром над громовима кроз свемир, и послје страшних перипетија отворила је пред очима свијета нову, божанствену панораму Црногорије, панораму пуну чудесних, дивотних призорија, обасјаних новим, вјечним сунцем, опјеваних силним славопојем.

Твоја срећна и велика побједи над силним, царевим низамом остаће златним словима забиљежена на страницама анала човјечанства, и

кроз вјекове бивати одушевљени предмет богонадахнутим поетама, који ће на струнама златних арфа славити твој пресрећни дан и неумрле хероје под командом Мирка-Војсковође Великога.

Та нова тековина и великољепна призорија, угледана са ловћенског, неботичног виса — горде пирамиде и симбола српске Слободе, отворише вид, пробудише слух доста слијеној и глухој до тада спрам нас Европи са признањем *великог начела народности*.

С тог светог земљишта црногорска Слобода преобрази своје божанско лице; задиви јој се и поклати она част свијета, у коме наш крвљу умивени и непрекидним ратовима и мукама углачени камен сја као најмањи у свемиру, али најблиставији и најскупоцјенији сунцозрачни драгуљ међу свијем алемовима у крунама и пријестолима сјајним.

Јер Косово Граховцем се вида,
Што Лондону Пантеон озиди
Вјечитији, љепши и сјајнији
Од мисирских, древнох пирамида.
Радослав Орлински

Цетиње, 2. маја

Према изјављивању, што их изају страни листови, у Арбукуду, у овој године прије, Београд је почео велики устанак Арбука на Косову, да је у Београду проглашено опшаство, а у вјека се непрекидно томила.

Међу утарске владе и највеће странке у општини, независне, још једнако се воде преговори за споразум, али без икаквог изгледа на повољан резултат. Држи се да власт неће моћи икако да задовољи захтјеве општинске.

Политичка ситуација у Србији није ни мало повољна због независне властине вјешине у Скупштини. Због тога су старији радикали одлучили да склопе споразум са самосталним радикалима, али су они противу коалиције и нема изгледа, да ће од тога ништа бити, чиме ће се ситуација само погоршати.

Из Цариграда јављају да су све листе из Дарданела уклоњене и да ће плавила убрзо почети.

Предједничтво босанског сабора налази се сада у Београду и конференцију са министром финансија Билицевићем о томе да сабор буде способан за рад. Са њима је и земљопоседник Паћорек.

Хроника

Сад се буну — И опет „Пијемонт“

Сад се буну! Као што је познато, међу првим српским листовима, који су повели ону небраћеску кампању противу наше земље, била је београдска „Штампа“, која је у томе предвјачила. Све оно, што је „Штампа“ у својим ступицима противу наше земље доносила, са необичним задовољством преносили су многи листови или сасвијем „клат“, или су их на своју руку прерађивали. Главни, она је сијала лажи, а они је расијавали и не упуштајући се у испитивање јесу ли оне основане или не, па чак и онда када је „Штампа“ прво с наше, а онда и са подслужбене стране у Србији ударио сраман жиг. Па ипак то није ништа сметало новосадској „Застави“ да и даље руку под руку иде са „Штампом“ и да из ње преноси најодвратније гадости о нашој земљи. Ној онда није било стало ни ко је ни каква „Штампа“, нити се освртала на личност, која је „Штампом“ управљала. Главни је, да се срамоти Црна Гора и да се на њу набацује блатом, а све друго споредно је ствар! Али сада, када је та „Штампа“ окренула фронт према свом старом савезнику Јаси Томићу, па је донијела низ чланака противу њега и његовог разорног рада, „Застава“ се узбунила и у њој је патриотизам ускитио. Сад јој је власник и уредник „Штампе“ С. Јакшић издајник и какав

не. На не само то. Те чланке из „Штампе“ о Ј. Томићу сад је почео на прештампавати новосадско „Српство“. И „Застава“ се због тога обара на „Српство“ и довикује му како се здружило с Јакшићем и како у друштву „с тим човеком, коме је и суд у Србији ударно издајнички жиг на чело“ клеветају Томића и како су се људи око „Српства“ загрлили с тим издајником. Међутим „Српство“, доноси те чланке из „Штампе“, означило је да их преноси из ње и то на жељу својих читаоца, пошто су новосадски радикали осуђивали расправу тога листа под приетњом борбосавица продаваоцине у киоску. А кад је „Застава“ на тога преносила лажи противу Црне Горе из те неге „Штампе“, коју сада апатемине, онда је то било и часно и лијепо, па јој ни „Штампа“ није била одвратна, нити њен глас издајник. А сад, кад је у питању Ј. Томић, онда се буну противу „Штампе“ и њеног уредника. Из тога се види најбоље морал и карактер тога жалосног српског листа. Сад патетично узвикује: „Кад нас такви људи клеветају, ми се поносимо“, а колико до јуче лизали су се баш они око „Заставе“ с тим прокаженим типовима око „Штампе“ и није их ништа жаљило што је „суд у Србији у спору Свет. М. Јакшића са др-ом Спалаковићем *Свет. М. Јакшићу ударно издајнички жиг на чело*. А и шта би, кад је честити српски свијет већ одавно то учинио са „Заставом“ и њеним кривцима Ј. Томићем! То је оно: „Наша врећа закрпу“.

И опет „Пијемонт“. Београдски лист „Пијемонт“ никако не може да се отресе своје брзоплетости. Хоће радо да се свуда умеша, да свој суд даје и да попује. Кад би његова онајавња тачна била и његове примједбе умјесне, ми противу тога не бисмо имали, па чак ни онда кад би се то директно нас титало. Али када „Пијемонт“ прави озбиљно и важно лице и с висина академским гласом превалује дијетинарије, не можемо, а да му и опет не дамо заслужну лекцију не толико да бисмо себе негакли, него да бисмо га једном за вада извели из заблуде и уразумили, да говори само о ономе што зна и да не баца рјечи у ваздух на празно. Ми у искрене напјере „Пијемонта“ не сумњамо, али ипак зато не можемо му гледати кроз прсте кад тако грубо гријешни и кад тако олако и површно третира поједине ствари и лакоумно прти бреме које не може да понесе. Тако се сад „Пијемонт“ унео да обори деманти о болести Краља Господра служећи се једном биљешком из нашег листа. На име ми смо у броју „Цетињског Вјесника“ од 18. априла донијели како је Краљ обolio лакије у познати. И сад, помоћу те вијести, „Пијемонт“ хоће да докаже како деманти са Цетиња послан Кореспонденцу Бироу није тачан, т. ј. да је краљ зблиа болесан. Брзоплетост „Пијемонта“ и ту је избила. Онда, када смо ми ту биљешку донијели, доиста је Краљ био лакије обolio и није два дана нигдје излазио. Али онда, кад је већ био оздравео и кад је не само постепено напустио, него и у шетњу излазио, неки страни листови из Беча су добили телеграме како се Краљ разболио и како је из Беча позван један од првих љекара. То је била проста лаж и то је с Цетиња, преко Корбира, демантовано. Деманти је био лакије умјесан и каректан, на свом мјесту. То назад докажује и биљешка у прошлом броју нашег листа, гдје смо ми такође ту вијест из Беча о болести Краљевој демантовали. Неко може обольети и то — наглашујемо — лакије, па да не значи да се разболио и да му је љекарска помоћ са стране потребна. И то, што је за свакога чисто и јасно, то за „Пијемонт“ није јасно и онда прави од тога, разумије се и овог пута на своју рођену штету, читаво питање. То верујемо да није учинио у задњој намери, као што је одиста у задњој намери вуштена вијест о болести, али то је брзоплетост, од које би се „Пијемонт“ требао већ једном да ослободи у сопственом интересу ако хоће да важи као озбиљан и добро обавијештени лист. Уз то не можемо а да „Пијемонту“ не замјеримо што врло велико повјерење поклада својим сарадницима, који то не заслужују, јер су се послужили једним нетачним цитатом, који није коректан и који није у поште-

ном свијету дозвољен. „Пијемонт“ каже: „... „Цетињски Вјесник“ донио је прву дневну вијест, у којој се вели, да је „Н. В. Величанство Краљ Господар оболио у позн.“, а „Цетињски Вјесник“ није тако донио, него да је „Н. В. Краљ Господар од јуче *лакше* оболио у позн.“. Како та изостављена ријеч *лакше* тачно квалификује тежину болести, не може се претпоставити да је нехотично изостављена, да је под пером у перпису умукла, да је Iarvus kalami, него да је *нарочито* изостављена, јер је тако требало оном, који је то писао у „Пијемонту“, да би боље обману извео. То је већ клизав пут и куда то доводи јасно је. Зато се и надамо да ће од сада „Пијемонт“ бити и опрезнији и резрвисанији и да неће више тако лако упадати у погрешке, у које је до сада упадао, јер га то не може ни код кога препоручити, а најмање код оних којима је стало до истине. Ову напомену надамо се да ће схватити онако како треба, од срца к срцу, и да нам неће више давати повода да се још и за овакве ствари с њиме објашњавамо; нарочито да неће дозволити да буде за поједине оно што су толики и толики наши листови били у печасној њиховој борби противу све *српске* земље.

Наши у Америци

Живот и рад Срба преко дебелог мора —

Како се много нашег радног свијета налази у Америци, то је од нарочитог интереса проучити живот и рад њихов и прилике у којима се налазе. С времена на време ми смо имали прилике да изнесемо по што год о тамошњем њиховом животу, а обичеј дана је Л. Хорват, секретар Савеза Српских Земљорадничких Задруга држао у Загребу једно кратко предавање о томе на научно-забавном сјелу, што га је придружила Привредничка трговачко-занатлијска омладина. И ако то предавање, због краткоће времена, није испунило, ипак оно у многом освјетљава прилике Срба у Америци, те га зато у изводу доносимо, да би се видјело како наши живе преко дебелог мора и у каквом се стању тамошње Српство налази.

Неколико је десетина година, можда и више од пола вијека, од како су први Срби почели одлазити у Америку, отпочео је он излагати своје предавање. Срби Бокелји и најближи им Срби Херцеговци су први наши исељеници, како сам по слушању и приповиједану утврдити могао. Колико се тих првих наших људи сачувало, колико их је потрагом нестало, Бог сам зна. Знам и слушао сам, да и сад има још у животу Срба који су ондје 40 па и 50 година. Интересантно је споменути и то, да су се први ти наши Срби женили с Индијанкама, а има их у држави Невади још и сад два, три, како ми је приповиједно један млад Србин одговорио.

За нас је од интереса, међутим, оно вријеме, кад је наш народ почео бројити и стајити одлазити у Америку, а томе је сигурно неких 20, можда и 30 година. Са сигурношћу се може рећи, да је нашег народа у Америци данас преко 100 хиљада, можда и 120, а лако могуће и више, јер ко би то утврдити могао ма и приближно сигурно на толиком простору, какав обухвата сва Северна Америка, а на ком се скоро цијелом пребива и потуца наш сироти народ. Највише је народа нашег из Хрватске, Славоније и Угарске, затим из Херцеговине, Црне Горе и Босне Которске, по има га и из Босне, Старе Србије, па и Србије.

У свима државама, које сачињавају Сједињене Државе Сјеверне Америке, а где год се тражи радна снага и где има рада, има сигурно нашег сиротог народа.

Јаче можемо да изједимо наш народ у неких тридесетак држава, а у неких 14, 15 жупи компактније у својима колонијама, већима и мањима. Око тридесетак је колонија, можда, где је нашег народа у већем броју, од 500, 1000 и преко 1000, а у осталима га је испод тога броја, како где. Око $\frac{1}{4}$ народа од прилике живи повезано, компактније, а $\frac{3}{4}$ најмање је разасијано широм и дужом Америке по најразноврснијим радовима: горосјечача, жељезничким штекама и т. д. и т. д. Има их сигурно и таквих, за које ваљда, нико не зна осим Бога јединога.

На Истоку, од Њујорка до Чикага отиријаче, највише живе наша браћа из горњих крајева (Баније, Лике), помјењани са Бачанима, Башанима, Сријемцима и т. д. Од Чикага и даље на крајњем западу су махом Срби Црногорци, Херцеговци, Бокелји и Личани.

Народ је наш уопште племенитог срца. Та племенитост је општа карактеристика и наше браће у Америци, по живот наш народни је ондје пошао, на жалост, с почетка кривим путем ушледе тога, што народ није имао нико да поучава и упућује, да га прихаћа и прави пут му показује, па је на кривом путу, нажалост,

још и данас у већем дијелу. Већи дио народа, с тога, проводи живот лудо и неразумно не само у прекомерном пићу и картању, већ и у разним другима пороцима и злима, ушледе чега не само да не постиже сврху, ради које иде у Америку, већ тиме упропаштају и себе и раскопава своје огњиште код куће. Има, разумије се, и ваљаних и штедљивих наших људи, али стоји као неопобитна чињеница то, да је већи дио народа посприуо. Нарочито несигурне године за рад које трају непрестано још од г. 1907, од познате америчке кризе, остављале су често без рада и на предјелу и неразумније наше људе тако, да нијесу могли ни толико катгод заслуживати, да се прехрањују честито, а како је у таквим приликама онима, који су неразумнији, можете мислити. Кад бих хтио створити закључак на основу онога, што сам слушао из уста самог народа, могло би се закључити, да ни 10% нашег народа није постигло и не постиже оно, ради чега срца у Америку. Ја бих смно, међутим, скоро са сигурношћу утврдити, да је једва 25% нашег народа колико толико на правом путу, а остатак га је изгубио и Бог зна колико ће их га опет наћи. Хиљаде би их било, који би у један дан поврвили из Америке, само да се паже ко, да их о свом рву и криву преко мора превезе. Хиљаде су их такођер, који ће тешко икад више видјети свој слатки завичај, не што не би хтјели, већ што неће моћи да га се домогну, јер су и сувише посприули, јер су се и сувише заборавили. Стогине примјера нашег неразумног живота у Америци могао бих вам исприповиједати што из сопственог искуства, што по чувењу, па да се згрозите над нашим лакоумношћу и крајњом лудошћу. Био би злочин из било каквих разлога да прикривамо праву истину. Народне ране треба свуда откривати и лијечити, па и у Америци. Покривати их значи народ убијати. Ово што говорим, из дубине је срца. Не тиче се разумних, већ неразумних, не тиче се целине, већ оних, који нијесу на свом мјесту. У неразумном животу особито се истичу, на жалост, наши горњи крајеви (Банија, Лика). Као штедљиве најчешћи су Срби Бокелји, Херцеговци и Босанци. Браћа из Црне Горе слабија су. Често су ми валали и разумни Срби Црногорци овако говорили: Нико није видио Црногорца, да нијан иде, али има колонија, где ће се на карте све дати. Наштедљивији и на разумнији су, без сумње, наши Старосрпци, који чувају сваки центар као очи у глави, али за то и није ни један Старосрбинца зачимао у Америци, већ он постиже своје надије у 2, 3 и 4 године, те онда цијела кућа ће се домоћи свога завичаја, па да га више никад не остави. Други иду по двацрт и трицрт у Америку, зачимају и по 10 и 15 година, а кад се све у рачун узме, паже, да су такви даље одицла послје 10 и 15 година, него што су били прве или друге године.

Згрозено бих, међутим, кад не бих признао, да је цео наш живот народни и у Америци почео узимати сасвим други вид и правац, нарочито у пошљедње вријеме. Нема сумње, да је велик утицај у том правцу извршио и смилењивији рад и живот све целине наше, што се данас запажа видљиво свуда по свима нашим српским крајевима. Но исто тако је, без сваке сумње, утицало на народ и искуство, које је у току толиког времена стећи могао, сљепо се повјеравајући разним несавјеснима људима, који су му се за вође наметали и варали га, где год су могли. Народ све јаче прогледава сада и пазн коме ће и с киме ће. Тако данас искачу све јаче честитији, трезвији људи свуда, па и у свима установама, које је народ себи створио, да се око њих окупља и подиже себе, а што год народ сад јаче прогледава, то се јаче и отима, удружује се и удара теље најразличита корисним установама, којима је циљ, да народ — док је ондје — подижу и помажу било умно, било материјално, било тјелесно, као што су напријер српске читаонице, српски соколи, српске школе, цркве, цјевачке дружине, добротворна друштва и т. д. Истина, да многе од тих установа стоје и на папиру, где се људи нијесу још право тргнули, али, ако Бог да, прорадиће и оне, јер ће примјери смјелених и напреднијих дјеловати на сву народну целину.

Нарочито би требало настојати, да се за дјецу оснивају какве такве српске школе, макар са најпримитивнијом опремом у српском писму, српској историји и науци вјере. Досад их је било неколико, иницијале су ондје и ондје, али нигдје не бине дужег вијека. Постоји и једно дванаестак црквичи, има их неколико и у подизању; има пар и вриједних свештеника, али има их доста и самозваних, који нијесу ни по квалификацији ни иначе на мјесту.

Од установа најјачег маха ухватила су гакована српска добротворна друштва,

која помажу и осигуравају наше људе у случајевима тешких незгода, несрећа, у случајевима боловања као и смрти.

У задатку им је и рад око просвјештавања народа. Ваља признати, да су та друштва од почетка и у већем дијелу доприносила много томе, да се у народу одржава свијест, па су и данас, као и у почетку у нашим колонијама, где год постоје, заиста средишта народног живота. Дати тима друштвима што више полета, проширити им рад што јаче још у правцу томе, значило би учинити врло много за народ у Америци.

Има их преко 200. Осим неколицине самосталних, сва остала су махом у својима Савезима.

Велика је несрећа за народ и то, што ти Савези, у које народ треба да се окупиља, загазише у међусобну борбу, у коју је и народ увучен, те се тако се поља рада прешло на поље трвња, чиме је унесено без потребе много забуне у народ и ометена многа племенита ствар и идеја. Но као што рекох, народ се трезвни, буди, прогледава, па ће, ако Бог да, и у томе видјети, где је прави пут.

Једна од најплеменитијих установа у Америци, уз Српски Добротворни и Културни Фонд, без сумње је Српски Народни Фонд у Саифранциску, који има преко 1000 чланова, а циљ му је искључиво, да помаже народне установе у Старом Крају са свима онима средствима, која му притику у виду чланарине, дарова и т. д. Нажалост, као што видите, само је 1000 Срба у тој установи, и ако би мало било и 10 хиљада да је у њој (чланарина износи мјесечно само 10 центи). Србима у Саифранциску (то је најсрпшејна српска колонија са много трезвјених и разумних Срба), који су тој установи темељ ударили и који се највише за њу брину, ваља заиста одати највеће признање.

Америка је гробница нашег народа. Она је друго Косово Србиново, с том разликом само, што је српски народ на Косово изашао, да изгине за оно, што је свакоме народу најсветије: *за рођењу груду своју*, док наш народ нап, који иде у Америку, напротив оставља кукавички своју рођењу груду на нејачи, која не може да је чува и брани, или другим ријечима: излазе свој завичај. На том другом Косову тине и оставља снагу, живот, вијек и кости своје наш народ већ 20 и више година. Сто и више хиљада српских домова и огњишта остало је ушледе Америке без најбоље своје радне снаге или је раскућено, растурено и угашено за оно десетак, двадесетак милиона круна, који нам, како се каже и рачуна, долазе у Стари Крај, а који се растурени на павезе лудости и глупости, чим трну. Ми се узимамо као други напреднији народи, да то благо треба разумно употребљавати, те њиме наше куће, цркви, школе и пословарства подизати, него ми мислимо, да је сваки онај, који је од куће у Америку отишао, за то онамо пошао, да нас код куће паравује, а ми да ченујемо. Миллиони, дакле, који нам и долазе у напдаду за оне животе и ону снагу, коју смо Америци дали, не само да нијесу благодат за нас, већ су махом пропаст још и за оно, што нам је остало код куће и што се требало да дине, утврди и т. д. Човјека стрављава, кад помисли на све оне страшне пошљеднице нашег исељавања и са гледишта нашег бројног ослабљивања свуда, нарочито где смо извржени скоро несавладивој навали туђинаца, и са гледишта онадања честитости у нашем народу и т. д. и т. д.

Нема тих ријечи, које би биле тако јаке, да сву нашу народну несрећу ради нашег исељавања искажу, нити тих америчких милиона, да нам је и у најмањој мјери надокнаде.

Само је један дијек, да збо изијечимо сигурно, сасвим сигурно, а то је: *да полегнемо на сред своје куће, на својој земљи, уопште на сваком пољу оноко, како полегнемо на негу у Америци, па онда неће бити у Америци, која ће нас бити боља од нашег многог завичаја*. Највећа несрећа наша, највећи разлог уједно нашем сељењу је то, што ми не узимамо рад као најплеменитију одлику сваког разумног човјека, као потребу, без које би живот сваком човјеку нул и празан био, већ ми узимамо рад као једно од најтежих оних зала, која су нам за врагом. Ми не радимо за то, што нам срце жути за радом, већ што би морали од глади умријети, да не радимо. Само је једна тежина и чежња обично у нама скоро свима, а то је: обогатити се, па било то дутријом, Америком или макар чиме, да онда можемо рехат цијелог вијека живјети, онако као што пјесма пјева: „на душеку све дуван пушећи“. Кад би се код нас радило истински, само унола онако као у Америци што се ради, ми би онда на својој земљи, и на свима уопште нашим пословима напредовали као што странци напредују међу нама свуда са

вриједних руку својих и разумне главе своје, а не би се потуцали од немиле до недрага, тражећи хљеба над погачом, што нигдје и никад наћи нећемо. Наша лијеност, те уз њу наша општа неписменост и неукост три су највећа зла наша, која нас тјерају у Америку одазвуд. Можда је више од $\frac{1}{2}$ нашег народа у Америку отишло, што не умје да се окрене око себе, што не зна земљу људски да обради, уопште да искористи хиљаде и хиљаде добрих згода и прилика, које су пред њим и за њим, а он их не види, јер је слијеп крај здравих очију и неумдешан крај здравих своју руку. Кад се дода свему томе сад још наша позната растрошност — којој коријен лежи такођер у општој нашој неписмености — разумије се, да онда морамо пронаћи и у свијет бјежати.

У свему томе су, ето, најјачи разлози нашем исељавању и ако њих не уклонимо, не вриједи нам и неће нам вриједити ни у будуће миллиони амерички, као што нам и до сада нијесу у највећем дијелу вриједили. Мораћемо и одсад као и досад бјежати срамно са свог прага, ако не будемо живили разумно и радили свом снагом, а ако будемо тако живјели и радили, онда ћемо видјети, да је Америка све оно, што год је Србни прекривно и притиснуо.

У рјешавању наше исељеничког питања, као једној од најживотнијих наших народних питања, треба да удјелује цијело наше друштво.

Врховни принцип мора нам бити. *Одвраћати народ од Америке и не дати му да у њу иде, колико нам је год у моћи и снази, јер у Америци није сјасење наше, већ пропаст и гробница наша*.

Да се народу осигура наредак и опстанак на рођењу груду стотину су путова и начина, који су у нашим рукама, само ако хоћемо да радимо. Најплавине је, међутим, привредно народ ојачавати на све могуће начине, а нарочито ширити и утврђивати данашње наше српске земљорадничке задруге, јер је 90 и 95% нашег народа, који је у Америци данас, из ратарског staleжа. Са ширењем српских земљорадничких задруга и привредним ојачавањем нашим уопште, побољшаваће се и цијелокупно стање нашег народа, а тиме ће се, природно, умањивати и наше исељавање одазвуд; даље треба ширити писменост у народу и уносити свако знање уопште, а нарочито знање у пошљед разумнијег обрађивања земље, како би нам земља наша што више плода доносила, а тиме и побољшавала наше привредно стање и омогућила пристојно живљење, па, дакле, и остајање на рођењу земљи; треба народу уопште ићи на руку у напљењу рада и зараде, као и у разминуању и поминању одаде, где је тјесно и где је земља скупа, у крајеве, у којима је земља јевтинија и где се лакше живјети може; треба пропагирати враћање из Америке у Стари Крај, те нарочито брину посвећивати сакупљању исељеничке зараде и правилном отицању њезином овамо нама, као и разумном, продуктивном употребљавању њезином овдје код куће; треба везати народ, рад и установе овдје са народом, радом и установама у Америци, како би не само били већ и остали вагда једна народна целина, која једнако мисли, осјећа и ради, а не као што је све до скоро било, то јест да се није ни знало ни разабирало за толику масу народа, која је обзиром на снагу своју и доба своје срж наша народна.

Мисли

Нада се најлакше рађа, али сама у стању није да рађа.

Кад се чују јадовања људи, обично се чује да их више боли пошљедина гријеха, него сам гријех.

Многи траже за себе и оно што никад не би дали другоме.

Чешће су одвратније каљаве руке, него прљава срца.

Прави племићи не нашљеђују само племићке титуле својих предака, него и њихове племенитости.

Бити слаб није што и милостив.

Трагичност многих људи састоји се у њиховој уображеној озбиљности.

Код народа више пресуђује срце него разум. Зато су и његови поступци онакви какви су: зато имати већину не значи бити и у праву.

Искуства чине човјека практичним, али га уједно и подсећају да није довољно и искусаи.

Српство

Дом Српске Академије Наука. Кроз кратко вријеме почеће се грађење једне огромне галерије у Биограду. Академија Наука и Уметности почеће да диже на својој земљишту, у Кнезу Михајловој улици, свој велики дом, који ће испунити цио тај огромни плат. Зграда ће бити четворостратна и поред свих осталих просторија у приземљу имаће и два пасаж, који ће се укрпатити. Један од тих пасаж, који ће из Јакшићеве улице у улици Вука Караџића, дакле паралелно с кнез Михајловом улицом, а други ће се протећи од лица зграде на до два зграде — дакле паралелно са улицама Вука Караџића и Јакшићевом. На тај начин Дом Академије Наука и Уметности, који се управо за рену и подиже, добиће још више прихода од дућана, којих ће у ова два пасаж бити преко четрдесет. Планове за зграду, која ће коштати близу два милиона динара, израдили су Андрија Стефановић и Драгутин Ђорђевић. Иницијација за грађење биће још ових дана, а грађење ће почети половином идучег месеца.

Доситијев споменик. До сада је за подизање споменика народноме просвјетитељу Доситију Обрадовићу у Биограду на Теразијама прикупљено свега 40.942 15 динара. Од те суме приложила је општина биградска 20.000 динара, а влада, преко министра просвете и црквених послова, 15.000 динара. Споменик је на основу одјеникакога суна за стјечај, уступљен на израду Рудолфу Вајденцу, вајару у Загребу. Он је споменик већ израдио, те му је исплаћена већ прва половина вриједности, а друга половина исплатиће му се кад намјести споменик, што ће бити онда, када се коначно одреди мјесто, на коме ће се споменик подићи.

Нови епископ у Котору. Као што је познато, трагичном смрћу српско-православнога епископа бочно-каторскога Доситеја Јовића била је остала упражњена столица бочно-каторскога епископа, све до год није за новог епископа постављен прије неколико мјесеци архимандрит и професор богословије у Рељеву г. Владимир Боберић. Сад јављају да је посвећење г. епископа Боберића било у недељу, 29. априла о. г. у Черновицама (у Буковини), јер и бочно-каторска дијецеза, као и задарска, потпада под черновичку православу митрополију. То посвећење је извршио буковинско-далматински митрополит др. Владимир илем. Рента и митрополит зворничко-гузлански Иларијон Радонић. Нови српски епископ г. Боберић је родом из великога српскога села у Банату, из Врањева, гдје му је отац Младен и данас опште уважен парохо. Епископ Боберић је у најбољим годинама, тек ако му је 40. година. Гимназиске науке је свршио на српској великој гимназији у Новом Саду, а богословију у Ср. Карловцима. Још као богослов одликовао се особитим заузимањем за црквено пјеније. Ступио је у монашки чин, отишао је у Босну, гдје је касније постао професор на рељевској богословији, којој је неко вријеме био и ректор. Нови епископ ће, увјерени смо, заложити сву своју спрему и способност, да помогне тешко искушеној цркви наше браће на Приморију. У то име нека му је сретан и користан рад!

Нова зграда српског универзитета. Према закону о употреби школског и савитетског фонда одређен је знатан кредит за подизање нове зграде биградског универзитета, и влада је већ отпочела да проучава питање гдје би било најгодније и гдје би било могућно подићи зграду, у којој се могу смјестити сва досада раширкана одјелена српског Универзитета. На пошљедњој министарској сједници говорено је о томе и као једино ријешење нашло се, да се досадашња зграда Универзитета знатно прошири. Због тога је влада и доијела ријешење, да се откупи цијелокупно земљиште на углу Караџићеве и Кнез-Михајлове улице и Гранд Хотел. На тој страни према Кнез-Михајловој улици подићи ће се зграда, чија ће фасада бити истојакна са фасадом Капетан Мишине зграде према великом тргу. Зграда ће обухватити цио четвороугао између Кнез-Михајлове и Васине улице и биће довољно пространа да се у њу смјесте досадашња раширкана универзитетска одјелена и сви кабинети. Кроз кратко вријеме ће и планови за ову велику грађевину бити спремлени, па ће онда, пошто већ има кредита отпочети и грађење. Тада ће се у Кнез-Михајловој улици врло zgodно допунјавати универзитетска зграда и зграда Академије Наука, која ће се подићи преко пута.

Савез српских пјевачких друштава. Ова млада српска установа, основана ланске године, отпочела је свој рад. До данас се уписало у Савез 30 српских пјевачких дружина, али жељети би било

да се и остале српске пјевачке дружине упишу, јер ће само снажан Савез моћи да развије онакав користан рад, какав развијају Савези код других напредних народа. Прије два три месеца Савез је расписао стечај за оригиналне српске композиције, на који су присјели 13 српских радова. Управа је ове радове ради додјелјивања награде подијела стручњацима, те ће се сада у сједници управног одбора према оцјени њиховој награда додијелити. У истој сједници ријешаваће се о издању I ве звеске српских композиција, као и о пословнику друштвеном.

Словенство

Практично Словенство. Из Софије пишу у Праг: Према узору руског друштва „Зрило“ основало се слично друштво у Бугарској. Председништво његово одлучило је одмах да пошаље три људи и способна сеоска младића у Чешку или Моравску, да тамо у којем селу, које је познато са свога напредног ратарства, на своје очи упознају чешки ратарски живот и пољопривредни напредак. Младићи ти бугарски хоће да раде као сваки слуга чешки, не траже никаквих обзира ни привилегија. Осим хране и неплате новчане награде немају других захтева. Један од тих младића жељи да се упозна с рационалним обрађивањем земљишта, други с рационалним гајењем стоке, трећи полаже важност на винарство. Председништво друштва обратило се већ у Чешку, да би се за ову тројицу нашло zgodно мјесто, а онда ће у том правцу наставити свој рад. Информације даје Чех Јон Брошка универзитетски лектор, Софија (Бугарска), улица Стара Планина бр. 18. Као што се види, ово је и практична и корисна намисао, која ће бугарској привреди бити од дијеле користи, на бисмо се и ми могли уздавати на њу.

Путник на велосипеду. Мјесец јула прошле године седморо њих младих људи кренуло се из Харбина, места у Манџурији (Азија) да на велосипеду обилују цијелу Европу, Америку и Азију а у току од двије године. Један од њих још у самој Манџурији погинуо је (убијен на путу), тројица послје кратког пута разболјели су и оустали, а други нису могли ни до Иркутска, те је тако само један остао, који је издржао да пут продужи. То је био младић у 24 година, Рус, по имену Описим Петровић. Панкратов, по занимању командир пожарне чете у Харбину. Он је веома страпан спортиста и путује велосипедом једино спорта ради и једновремено као дописник руских новина. Панкратов је до сада прошао кроз Манџурију, Сибирiju, Русију, Немачку, Швајцарску, Грчку, Италију, Аустро Угарску и овдје дана стигао је у Биоград одакле је преко Смедерова и Ниша пошао за Бугарску, Турску и даље да продужи путовање. И поред овог учиненог пута Панкратов је потпуно здрав. Умјерен је у свему, а што је главно не пије алкохол (као већина наших велосипедиста), те с тога и може да издржи толики пут.

Одвукли га до гроба. Недавно је у Москви умро на далеко познати добротвор сиротиње богати Николај Љамин. На дан погребѣ скупио се силан свијет, познаници и поштоваоци покојникови, да му приликом спровода укажу пошљедњу почаст. Кад поставише мртвачки сандук на кола, деси се нешто необично. Једна група људи свечано имирно испреже коње. Зато се они сами поређаше око руда и повукоше свечано и достојанствено мртвачка кола. Успут им се придружише и други и тако је на стотину које људи, које жена одвезло смртне остатке великог добротвора до самога гроба. Ово је била дирљива и сјајна манифестација захвалности московске сиротиње. Покојни Љамин је сваке године давао за добротворне сврхе око 4 милиона перпера, па је и у свом тестаменту одредио да се највећи дио његовог великог имања има раздијелити сиротињи.

Затворени у банцином тресору. Из Прага јављају чудан случај: У подземљу тамошње чешке централне банке радила су у тресору два млада чиновника. Око подне дошао је у тресор виши један чиновник банке, који је показивао уређење завода неким заступницима страних новчаних завода. Показујући им оклопљена врата тресора, нехотиче их је с поља затворио. Кад их је хтио опет отворити, није могао, јер је кључаница била покарена, па су тако обадва чиновника, који су у тресору радили, били унутра затворени. С мјеста су позвани конструктори и бравари, али и они су се узалуд мучили, да врата отворе. Банка је одмах брзојавила у Берлин фабрику, која је тресор градила, да пошаље свога механичара. Тај је одиста првим возом у ноћи стигао. Међутим су прашки механичари провалили вентилатор у тресору, куда су затвореним чиновницима додавали те-

кућу храну кроз једну цијев. И дошли механичар из фабрике није могао одмах отворити тресор, па се није знало, како ће још ова немога свршити, јер се динамитом не смју врата провадити, да не буду озлијеђени затворени чиновници. Назад су тешком муком из тресора спасени.

Забилешке

Све за народ!

„Вардар“ је прениу пјанца. Устаје се противу пјанца др. Тасица Јовића да раније припремљеног митрополита Пеће никако да га приме и припају за свог прикљученог поглавара. Једина је, вели се у тим пјанцама, народни кандидат отац (sic!) Вајденце Раденовић. Пјанце потписују председници, државне и црквене општине. Потписују, велимо, јер су им оне написане и провјетичу из добро познате куће. То се види и по томе што су оне по једном шаблону. „Вардар“ те пјанце крити народним покретом. А какав је то народни покрет види се и по самом народном кандидату и по манијативу од куда све те пјанце потичу.

И тако у бескрајност, недодат.

Ко не зна шта је то фалсификовање народног мишљења, пока жита Вардар у њему те пјанце упућене насељеном патријарху, па ће и то видјети.

Вардар само треба тај свој провалазак да направи. Ваља ће му, људи око њега би и од туд добар бар могао да потече.

Све за народ!

А какве су то све пјанце и како на њих гледају људи из народа, доволно је да наведемо мишљење Михаила Вајденце, трговца из Пеће. Он вели:

„Још „Вардара“ или не знају ништа наметније да раде или се пак од дуге бесмислене спрјају са собом, кад још не престају са доношењем резолуција својих инфанца. Свијет спроте уштеде и плативе постоје и стипендијанте и блатојанце за глуму, па али думу или потпис и онда позивају народ да чује тај крешташ глас. Неверован, зар не видите да нас баш те резолукције најбоље и оутуђују? Ми смо мислили да ћете се тринути, послје овог одговора г. Ц. Вајденце, грађанина из Призрена и да ћете уијети да нам те резолукције супротно дјелство чине па од нас поздравите народ“.

Баш бирокет верени!

Ријеч дебарских Срба

И Вардар је устао противу категорије, којој је до сада припадао заслањено сјудије. Ко не црпче, нека прочита пјанцу дебарских Срба, штампану у 31. броју „Вардара“.

Баш је у цијелу!

На скупу грађана и учитеља поводом писана писан људи и листова у Србији против народних интереса у отоманској царевини, доијета је ова резолуција:

Осудују се личности које су цијерно или недјелорно речитије ред рада на народној конференцији у Скопљу и тиме свијет доијети до заблуде и покреталих их против сопствених националних интереса. Они нису остали само на омање, него су писали у тој прашу и по листовима у Србији и другим иностранним листовима у којима су написали ствари до крајности неосноване и штетне по нашу народност у Турској. Највеће је сажаљење достојно писане таквих српских листова који су све пријимали као истину без резерве и писали на јавност, те тиме деуштирали српски народ у овим крајинама.

Народ српски заједно са учитељима овог краја, увијек ће бити свјесан културног и социјалног развоја свог и пеће никад пропустити и не учинити што треба, да отклони несправљен рад пропагандних личности, које би хтијеле речитији мир и напредак националног и културног развоја осамалих Срба у Турској.

Дебар, 23 марта 1912 г.

Грађани: Мих. Петровић свештеник, Божин Алексић, Јован Ковић, Никола Божиновић, Ламбре Петковић, Танко Сарић, Саре Јосифовић, Михаил Лекић, Илија Ђорђевић, учитељ: Ђорђе Тасић, Тодор Павловић, Методије Ристић, Мартин Поповић, Филип Караџић, Мојсо Арсић, Сотир Ђорђевић, Илија Нелковић, Алекса Анђелковић, и Анђелко Јовановић.

Дакле и Вардар се дебарским Србима противу злогласне категорије Ђирковић—Димитријевић—Поповић!

Братски и небратски

Као што се зна, српско академско пјевачко друштво „Обилић“ из Биograda, бави се у гостима у Русији. За вријеме његовог боравка у Петрограду имао је и једну неприлику. Срби су дошли у сукоб са Русима. Руски студенти проревљивали су демонстрације против владе због немилних догађаја у леновом златном руднику, па су позвали и Србе, да у тим демонстрацијама учествују. Срби су то одбили. Рекли су: „Ви нас стављате у врло негодан положај. Умјачиће нас у демонстрације, ви нас нучите једној политичкој групи противу друге. Ми смо дошли у госте Русији, руском народу и нама су сви Руси поздравно драги“. Због тога је руски лист „Ријеч“ вапала Србе. Срби су се противу тога коректно бранили, да знаме што је изијеза група политичара хтијела да искористи њихов боравак у корист својих уских партијских циљева, али да су то они одбили, пошто не желе да злоупотребљају указано им гостопримство.

То коректно држање Срба и ако је оштро осуђено у једном дијелу руске штампе, ипак је у опште симпатично примљено. О чему свједочи и срдачан испрајај из Петрограда и братски пријем у Москви.

Такво коректно држање српских омладина за-судује свако признање и ми га с похвалом исти-

ћемо. Али, у исто вријеме, не можемо, а да с тим не доведемо у везу пошто што нам одица на срцу лежи. Зато крај те похвалне коректности била-жимо и ту, сажаљење достојну, некоректност.

Прије нешто година неколико омладина из Црне Горе нашло је гостопримств у братској Србији. И они нијесу могли, а да до гостопримство не злоупотребе, нити да их само не искористе ради својих уских партијских циљева, који су били и несправљени. А требало је да им се рече: „Ви сте овдје нашли братског пријема и гостопримства не зато што припадате овој или оној политичкој струји, што неволиједате ово или оно и што радите на омање или омање, него само зато што сте нама браћа, што сте Црногорци. Ми у нама гледамо само браћу из Црне Горе и појединачно сте нам, као браћа, драги као год и они, што су на дољу, а противу којих сте на устали. Зато немојте да нас стављате у негодан положај. Примали смо вас братски, па братски чувајте то гостопримство и не искористите га, а најмање нас свијете при-пачити једној противу друге наше групе. И то би било коректно, то би било братски. Али то им се није рекло, него, напротив, на што се, па за-досе и међу некаквим политичарима у Биogradu, који су их умјачили у своје лапе, у корист својих уских партијских циљева, а на општу штету. То није било ни братски ни патриотски.

Зато и нарочито билашмо коректно српске омладине у Петрограду, која је онда пута била през-вијенија него неки политичари биogrаdски овог пута.

Ледени брјегови

Опасност по бродове на Атлантику —

Уз маглу ледени брјегови су највећа погубиљ трансатлантичног путовања. Према извјештајима капетана разних бродова ова погубиљ била је задњих недеља много опаснија, него ли икада прије. Баш на путу свих трансатлантичних пароброда између Енглеске и Њу Јорка налазило се ових дана огроман број ледених брјегова што је сасвим необично за ово доба године. Ну ко би то хтио тумачити задњом зимом, или прољећем, или љетом, тај би зналио погрешнио, јер по рачунању арктичних вјештака треба једном леденом брјегу 4 године, да се довуоче у близини оне зоне којом идућу велики океански пароброди из Европе и Америке.

Врло је занимљиво, како ови брјегови уопште настају.

За вријеме врућих љетних месеци у северним дијеловима Гренланда топе се леденаца при врху тако, да вршици остану на само слабој подлози. Ушљед властите тјжине изгубе онда равнотежу и сурвају се низ леденак у море. Ту их ухвати поларна струја, која их неко вријеме тјера према сјеверу, ну из ове пре-ђу у ону струју, која иде према југу, а та их онда носи у ове предјеле, гдје постају страх и трепет поморског путовања док не стигну у Голф Стрем који их растопи, или се на пливинама које обале насучу.

Присутност леденака у мору често пута је врло тешко разликовати, особито у ноћи. Једино средство које посједује неку вјероватност је нагла промјена у температури ваздуха и воде, ну та увијек није такођер сигурна. Величину брјега тешко је такођер с брода одредјелити, ради непознавања средишта тјжине брјега, који често пута посједује и камења у себи. Ну с неком сталношћу може се рачунати, да је седам осмина под водом, а само једна осмина над водом.

Брјегови ти високи по 100—200 стопа над водом нијесу ништа рјетко у сјеверном дијелу Атлантика. Према томе би онда било преко 1000 нога под водом. Један пут су пратили један мали бријег на обалама Њу Фундланда, који се тек насуквао кад је наишао на дно 16 конаца дубоко т. ј. 32 метра.

Ледени брјегови су врло различита облика: од направилних геометријских ликова до најнеправилнијих издубених и испруганих маса са шипцима и равним површинама. Они су често пута тако кр-ти, да је тек звиздук пароброда довољан, да огранам бријег у прашину прет-вори. Велика погубиљ пријети бродовима и од тога, што се ови брјегови често пута ушљед непрестаног топљења преокрену. Изгубе наине равнотежу, односно најмањи вал, што га брод проузрочује довољан је да преокрене читав огромни бријег, те захвати и лађу, ако му је ова близу.

Често пута и на ведру дану имају ови брјегови свој властити облак магле, да их из далека, а често пута ни из близа не могу распознавати. Други пут опет на велике даљине се види како попут кри-стала сја у сунчаним зрацима, који пут опет и кроз маглу се може видјети, што све опет зависи од размјера температуре и струје ваздуха.

Птице или велики број животиња у мору је знак близине копна или ледених брјегова. Мирно море, кад вјетар пуше, такођер је знак присутности леденака.

Да је „Титаник“ путовао једино 100 ми-ље ниже према југу, што би у ово доба године била нужна опрезност, не би се несрећа сигурно догодила.

Кратке вијести

Одгода Скупштине. Како се у добро упућеним политичким круговима са сигурношћу поговара, биће Н. Скупштина у Србији након верификационе дебате одгођена до јесени. Штампане мисли да би једини излаз из садашње ситуације био поновно распуштање и распис нових избора.

Атентат на талијанског краља. Из Рима јављају, да се у даљој истрази против атентатора Далбе ушло у траг двојици ортака његових. Ушљед неких изјава затворени су неки Денели из Рима и Диамантини из Тероне. Они су суочени са Далбом и са прије већ затвореним Танитом.

Синод српских епископа. Синод српско-православних епископа сазван је 6. окт. у С. Карловце. Расправљаће о уређењу свештеничких плата. О потврди архимандрита Зупковића за владуку будимскога неће се расправљати, јер првашња влада није избор одбила, а садашња се није још тим ни бавила.

Пољаци против Нијемаца. У Варшави се приређује бојкот против похађања позоришних представа једне дружине из Немачке. Одбор за бојкот истиче, да се у Берлину и шлеским градовима забрањује гостовање пољачких позоришних дружина, па зашто да Нијемци гостују слободно у Варшави.

Република Кина. Руском министарству јављено је из Пекинга, да је кинеска влада прихватила основу, како би се Кина претворила у „Сједињене државе Кине“. Према овој основи раздјелиће се Кина у 37 држава, а на челу сваке стајаће по један генерални гувернер.

Ухапшен архимандрит. Из Мостара јављају, да су жандарми из Житомирске жупе довели тамо свезана архимандрита житомирског Христифора Михаиловића и ставили у затвор. Поуздано се не зна због чега је овај српски архимандрит ухапшен, али се нагађа да је проневерио манастирски новач. Он је и раније био осуђиван због фалсификата.

Штрајк слагача у Сарајеву. Четврта је недеља како траје штрајк слагача у Сарајеву, због чега многи листови или не могу да излазе, или излазе само на једној страни. Запело се око тарифе и за сада никаквог изгледа нема да ће ускоро до споразума доћи.

Избачен посланик. У пруском парламенту десно се увијек дана овај приказ. За вријеме говора једног посланика социјалисти су дизали глас. Председник их је опоменуо, да свако сједи на свом мјесту. Посланик Бархарт је на то устао и дошао до министарског стола и стао да гласи. Председник га је опоменуо, да иде на своје мјесто. Кад овај није хтио да га послуша, председник је дошло одлучио да се Бархарт удаљи из сједнице. Када је сједница настављена, и Бархарт није хтио да се удаљи, председник је прекинуо сједницу и наредно стражарио са сном да га удаљи, те су га стражари на рукама изијели са сједнице!

Дневник

Свечана представа. У славу рођен дана свога покровитеља Њ. В. Краља Павла од Рашке, дилетанско позоришно друштво у Подгорици даје сјутра, у четвртак, свечану представу „Балканску Царицу“, драму у 3 чина с пјевањем од Николе I у режији Ј. А. Марковића, артистичког управитеља. Том приликом председник друштва Ф. Протић држаће пригодни говор.

Двор у Србији. Престолонаследник Александар полаже увијек дан пред краљем и професорима универзитетске испите из грађанског и кривичног права и из фи-

нансија и економије. У почетку јула поћи ће у коју француску бању. Послије Духова у Биоград долазе на дужи боравак књаз Константин и књагиња Јелена.

Дунавско-јадранска жељезница. Из Скопља јављају, да рад на трасирању турског дијела дунавско-јадранске жељезнице напредује врло повољно. Да би рад био убрзан, подијељен је на пет инжињерских група и свака се група ради посебно. Те су групе ове: Мрдаре—Баково—Призрен; Скадар—Призрен; Битољ—Охрид—Дебар—Призрен; Охрид—Корча—Јањина—Решадије; и Битољ—Прилеп—Градско—Штип—Кочане—Царско Село. Четврта је група најлакша и она ће прво бити завршена. Сан-Ђовани ди Медуа ће се напустити као пристаниште, јер је и сувише велики надолазак пијеска ушљед блиског ушћа Бојане. Пруга ће преко Леша избијати на море до Лунерса. Још у самом почетку пројекта ове жељезничке пруге ми смо тврдили, да Сан Ђовани ди Медуа није погодан за пристаниште и говорили смо у прилог нашег Бара. Томе су у Србији одлучно противни били и увјеравали су, да је Сан Ђовани претежнији и бољи за пристаниште, па су чак и исценирани и нарочита предавања и писало се на дугачко и широко како нема у Сан Ђовани-у никаквих препрека. Сад су се увјерили да смо били у потпуном праву и напуштање Сан Ђовани-а најбољи је доказ за то. Послије овога ствар је већ свакоме јасна зашто се обичао Бар.

Лет на крилатици. Познати крилатић Ђиани Видмер из Трста извршиће у идућу недељу, 6. окт. м. лет на крилатици, Блериотовог система, са Обилићеве Пољане. Видмер је приликом свечаности откривања новог звоника Св. Марка у Млечима прелетио из Трста у Млетке носећи поздрав председника општине града Трста онамошњем председнику општине. Њему је тек 20 година. У прошлу недељу вратио је у Задру пред многобројном публиком експерименте у летењу, те је затражио да то и на Цетињу учини. — Његов апарат биће изложен на преглед публици идуће суботу на Обилићевој Пољани.

Сулудна хајка. Познати честити лист „Заједница“, што у Аргентини излази, под овим титанисом доноси по Црну Гору симпатични чланчић о сулудој хајци, која се у једном дијелу штампе противу наше земље диже. „Сад приспјели нам црногорски листови, вели она, кажу нам чисто и бистро колико се вјере може дати разним сензационалним вијестима, које се шире по свијету о тобожњим завјерама у Црној Гори... Не само сусједна хрватска и српска штампа више пута у доброј вољи или злобно насједне тим гласовима, већ се они знају ширити и по великим свјетским листовима, те каткад допру и до новина у овим далеким странама“. И онда износи неколико конкретних случајева и пропраћа их овим ријечима: „Пребедасто је само да и наши некоји

листови насједну оваквим злобним измишљотинама“. А на крају се врло ласкаво изражава о високој личности Краља Господара, „који, завршује „Заједница“, у овим тешким данима вјештом руком управља својом земљом, ни њезину и свеопшту српску и југословенску част и корист и на дивљење цијеле Европе“.

Европска контрола у Маћедонији. „Руско Слово“ предлаже да се у Маћедонији заведу реформе. Као први корак у том погледу би се завела међународна контрола над свима маћедонским вилајетима, јер би без ње све реформе биле без вриједности. На крају овај лист истиче, да Русија има доста разлога да узме иницијативу у овом погледу.

Потрошња воде. Општинска управа издала је наредбу да од 1. окт. м. нико не смије воду из водовода употребљавати за разне грађевине, већ да се за ту сврху има употребљавати искључиво бунарска вода. Поред тога се вода од јуче затвара по приватним становима ноћу од 8 до 5 сати ујутру, док ће јавне чесме бити увијек отворене. Ова опрезност општинске управе је умјесна, али би требало и само грађанство да више води рачуна о води и да је не расипа бездушно као што смо то често пута имали прилике да видимо. Исто тако надамо се, да ће општинска управа преко полицијских органа настојати, да се вода не разлијева по улицама и не расипа.

Канцелариски рад. Од 1. окт. м. сва државна надлештва послје подне раде од 3 сата. Пакетно одјељење царинарнице отворено је од 8—11½ прије подне и од 3—5 сата послје подне.

Бугарска опера у Биограду. За вријеме југословенске изложбе у Биограду гостоваће тамо и бугарска опера, док ће Н. Позориште из Биограда гостовати у Софији 8, 9. и 10. окт. м.

Крсно име радничког друштва. Цетињско Научничко Друштво славиће своје крсно име Спасов-дан. Честитања ће примати управа у локалну друштвеним од 10½ сати у јутру.

Ванредна Скупштина. У идућу недељу биће ванредна скупштина првог црквено-пјевачког друштва „Његош“, на којој ће досадања управа предати оставку са потребном мотивацијом. Гдје ће се скупштина и у које вријеме држати, јавиће се свима члановима са одређеним дневним редом понаособ.

Снијег у Русији. Из многих крајева у Русији стижу вијести о великим сњежним мећавама и о оштрој наглој зими. У Вилии је један воз био с нијежом затрпан.

Вријеме. Од како се вријеме изведрило и прољетшало сунце је почело све јаче да грије, те су завладали лијепо и пријатни дани, док су ноћи још једнако свјеже, али врло пријатне.

Нађен кључ. У главној улици у недељу вече нађен је један кључ с малим ланцем. Кључ је у доњем

дијелу у облику крста. Ко га је изгубио нека се јави нашем уредништву.

Освета браће Јовићевића

— Изјава А. Јовићевића на изјаву браће Јовићевића —

Ријека, 28. априла.

Поводом изјаве Машута и Илије Јовићевића, донесене у 33. броју „Цетињског Вјесника“ од ове године сматрам за потребно да изјавим:

1. Нијесам имао намјеру, да икога, а најмање своју браћу, вријеђам, а ону ствар о освети њиховог брата унио сам не ради описа саме освете, већ ради неких особина: тјесногрудости и нетрпељивости пријекора. Освета њиховог брата спада међу најужасније освете неклињске до данас, јер се она извршила ондје, гдје осветници нису били сигурни, да ће и своје главе измијењити.

2. Нијесам ниједне рекао, да они и иначе не би брата осветили, и кад су се нашли увријеђени, што је, можда, и оправдано, онда ми је пријатно, што су ону неправду учинили; а о њиховој јуначкој част, коју су у тој освети засиједочили, није нико до данас сумњао.

3. У мојој књизи, која је велика 28 штампаних табака велике осмине, можда ће бити и више погрешака; ја не уображавам, да је све оно онако, као што напишем. При проучавању неких особина нашег народа ја сам се, ради изустрашности, дотакао разних анегдота из прошлости и садашњости, и лако је могуће, да у овоме, као и у описивању поријекла становништва, имаде погрешака. И ако ко год од заинтересованих то уочи, ја га молим, да то критички изнесе било путем штампе, било лично мени упути, да се погрешке узмогну исправити. Ово је и општи интерес, јер се само овако долази до истог сазнања. Ово је и општи интерес, јер се само овако долази до истог сазнања. Свака критика макар и не била објективна, мени ће бити корисна и ја ћу је знати искористити; у започетом праву радим и унапријед, и ми је интерес, да се што мање спотичем.

А. Јовићевић.

ОГЛАСИ

ПОД ОФИТ издајем двокатну кућу одмах до моје.

Р. 10, бр. 19, 3,6 **Васо Радовановић.**

НА ЗНАЊЕ

Нашу досадашњу **ресторантску радњу** пренијели смо са Балшића пазара у кућу г. Стевана Катановића поред Зетског Дома, коју смо лијено уредили. Препоручујемо се досадашњим потрошачима и штованој публици за посјету.

Цетиње Р. 38, бр. 20, 1,1 **Кастрати и Пали.**

Офитаје се кућа до основне школе с одјељења: 3 лијене камаре; 2 бутине, 2 магацина, кухина. Може се, горњи кат офитати одвојено.

Упитати Ст. Радоњића. Р. 25. Број 21 1,1

Пл. број 5, 21—50

ЦЕНТРАЛА:
ТРЕБИЊЕ (Херцеговина)

ТРАВУНИЈА

ФИЛИЈАЛА:
ГРУЖ (Далмација)

трговачко, индустријско, отпремачко, комисионо и агентурно дионичарско друштво.

Велико складиште сваковрсног пиланог дрва: дасана, мурала, јеловог, пињевог, храстовог, буковог, сировог и куханог. Паркета букова и храстова.

Греда тесаних сваке димензије. Горивог дрва и енглешког каменог угљена.

из 1911. год.
Пл. Бр. 39, 10—54

Све уз врло умјерене дневне цијене.

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински